

Södertälje konsthall  
4 februari – 31 mars 2012



# GULT

– ur familjen Rasjös konstsamling

Typsnitt: Adobe Jenson Pro och Myriad Pro  
Tryck: Trosa tryckeri, Trosa

© textförfattare, konstnärer och fotografer

ISBN 978-91-978649-9-2  
Södertälje kommun, Kultur- och fritidsnämnden

Södertälje konsthall 4 februari – 31 mars 2012  
[www.sodertalje.se/konsthallen](http://www.sodertalje.se/konsthallen)

SÖDERTÄLJE KONSTHALL  
4 FEBRUARI – 31 MARS 2012

# GULT

– Hur skulle du beskriva färg ... om du vore blind? Hendrickje ... Om du vore blind. Beskriv färgen röd för en blind person.

– Du gjorde det just. Blodets färg.

– Det är tjockt vid beröring. Man känner det vid beröring. Rött är kännbart. Och varmt.

När det kallnar, hårdnar det. Vad är gult?

– Solen?

– Gult luktar. Man kan lukta sig till det. Gult är tunnare än rött, mer transparent. Rött är statiskt, fast. Gult rör sig ständigt. Det skulle kunna vara en vätska. Färskt öl. Urin. Piss. Det luktar inte illa från början, men sen luktar det vidrigt.

Denna dialog mellan Rembrandt och Hendrickje är hämtad från Peter Greeaways film "Nightwatching" (2007). Rembrandt vaknar upp på morgonen efter en mardröm. Han drömde att han var blind. Medan dialogen pågår går Hendrickje fram till rummets fönster och drar upp gardinerna, ett gult ljus strömmar in i rummet.

Enligt Goethe är gult den färg som ligger närmast ljuset. Goethe skriver i sin färglära bl a följande om färgen gult:

*Gult är färgen närmast ljuset. Den uppstår genom en den finaste moderation av ljuset, må vara med hjälp av töckniga medier eller genom dämpat återsken från vita ytor. ... När gult står i sin högsta renhet för det alltid med sig av det klara ljusets natur, och det har en glättig, vaken, vänligt förförande egenskap. ... Så visar erfarenheten att gult gör ett varmt och behagligt intryck. Därför används det också i måleriet till det på en gång belysta och verksamma.*

*Man märker denna värmande effekt livligast om man - i synnerhet under grå vinterdagar - ser på ett landskap genom gult glas. Ögat gläds, hjärtat vidgas, sinnet muntras upp, det tycks blåsa omedelbar värme emot oss. ("Goethes färglära" övers. Karl-Axel Thelander, red. Pehr Sällström. Kosmos förlag, Järna 1976.)*

Gult förknippas gärna med solen. Solen en nödvändighet för vårt liv på jorden. Ett gult sädesfält betyder mat för dagen och utan solljuset kan inte säden växa. I tropiska länder står dock månen för det livgivande och växande eftersom den brännande solen här gör mer ont än gott.

I Kina ansågs kejsarfamiljen vara de enda som fick bära gult, då de ansågs vara solens avkomma i rakt nedstigande led. Den första kinesiska flaggan var gul med en blå drake och en röd sol.

Neapelgult, antimongult, citrongult, kadmiumgult, kromgult, gul ockra, indiskt gult, gummigutta. Gult är nog den kaxigaste av alla färger, den sticker ut, den sticker upp, ingen annan färg kan tävla mot gult i uppmärksamhet. Det är därför våra varningsskyltar är gula och svarta eller gula och röda. Gult är en varningsfärg: Se hit, se upp! Varningsskyltar i trafiken, varning för giftiga saker, gult ljus = snart blir det rött (stopp) eller grönt (kör). Ett gult kors är en pestsymbol. En gul eller gulsvart flagga betecknar något som står under karantän. Varningsflagga för smitta ombord.

Vi använder "självlysande" gula arbetskläder, vi bär gula västar och klär våra husdjur i gula täcken för att synas i mörkret. Våra ambulanser är gula med grön text, polis bilen gul, blå och vit. Gula taxibilar, Gula sidorna finns i hela världen. Den första tecknade serien hette "The Yellow Kid" (1896).

Gullviva maskros tussilago påsklilja äggula citron saffran gulmora gurkmeja smörblomma bollmört apelsinjuice kanariefågel kyckling gulsoth gula febern Gula änkan Gula floden karoten E160a svavel curry banan solros Nyfiken gul påsk gullregn sol smör galla var Gula hund senap. Man kan också vara gul det vill säga utan kontanta medel – ja, så kan man fortsätta i det oändliga med olika kopplingar till den gula färgen.

Tänk om man kunde ha gula kläder! Man kan undra varför det är så ont om gula kläder i butikerna? Gula kläder en sommardag drar lätt till sig allehanda flygfän – inte speciellt trevligt – förr såg man detta som ett dåligt tecken och gult ansågs därför vara en ond färg. Men detta kan knappast ses som anledningen till varför gula klädesplagg är sällsynta. En av anledningarna kan vara att den gula färgen inte klär alla, som nordbo ser man lätt blek och glåmig ut i gult.

Det ljusgula eller gyllene är solens färg; det symboliserar intellekt; intuition; tro och godhet. Det mörkgula betecknar bedrägeri, svek; svartsjuka; ärelystnad; girighet; trolöshet; hemlighetsmakeri.

Utställningen GULT innehåller inte enbart gula konstverk. Några av konstverken i utställningen bär endast något litet inslag av gult. De konstnärer vars verk vi valt finns alla representerade i Södertäljefamiljen Rasjös konstsamling. Grundplåten till utställningen är konstnärer vars verk vi speciellt förknippar med den kadmiumgula färgen: Staffan Hallström, Tommy Hilding och Ann Edholm. Konstnärerna är övervägande svenska med undantag för norrmannen Bjarne Melgaard och ålänningen Johan Scott. De övriga är Olle Bonniér, Lena Cronqvist, Jarl Ingvarsson, Evert Lundquist, Håkan Rehnberg, Ulf Trotzig, Björn Wessman, Hans Wigert, Karin Ögren, Edvin Öhrström och Barbro Östlihn samt filmaren och regissören Jan Troell.

Ett varmt tack till långivarna, utan vars välvillighet denna utställning aldrig varit möjlig att genomföra; familjen Rasjö, företaget Datadromeda AB, Stockholm, och konstnären Tommy Hilding. Vi vill också rikta ett speciellt tack till Ann Edholm, Tommy Hilding och Karin Ögren för deras engagemang att skriva om sitt förhållande till den gula färgen i sitt måleri. Slutligen ett stort tack till Södertälje kommunfullmäktiges ordförande Karin Östlund för invigning av utställningen GULT.

Vi hoppas samtidigt att våra besökare ska finna utställningen GULT lika underhållande och spännande, som vi tyckt att det varit under arbetets gång.

Kristina Möller, januari 2012  
Curator/utställningsintendent

# Olle Bonniér (f 1925)

"Pärlemorskimmer", 1947 >>>

Oljemålning på duk.

(92x111 cm)

OLLE BONNIÉRS MÅLNING "PÄRLEMOSKIMMER" har vi valt just för att den verkligen skimrar. Detta är en tidig målning från 1947. Färgerna går i gult, blått, svart, vitt och grått. Han uttrycker sig nonfigurativt och är intresserad av färgernas och formernas dynamik.

Olle Bonniér var under flera år en av de mest konsekventa företrädarna för konkretismen och arbetade med geometriska former i svart-vitt och rena spektralfärger. Han var inriktad på att organisera bildytan genom geometrisk uppdelning av färgfälten. Olle Bonniér ingick i gruppen "1947 års män". De andra medlemmarna i gruppen var Lennart Rodhe, Pierre Olofsson, Lage Lindell, Karl Axel Pehrson, Arne Jones och tillsammans introducerade de konkretismen i Sverige.

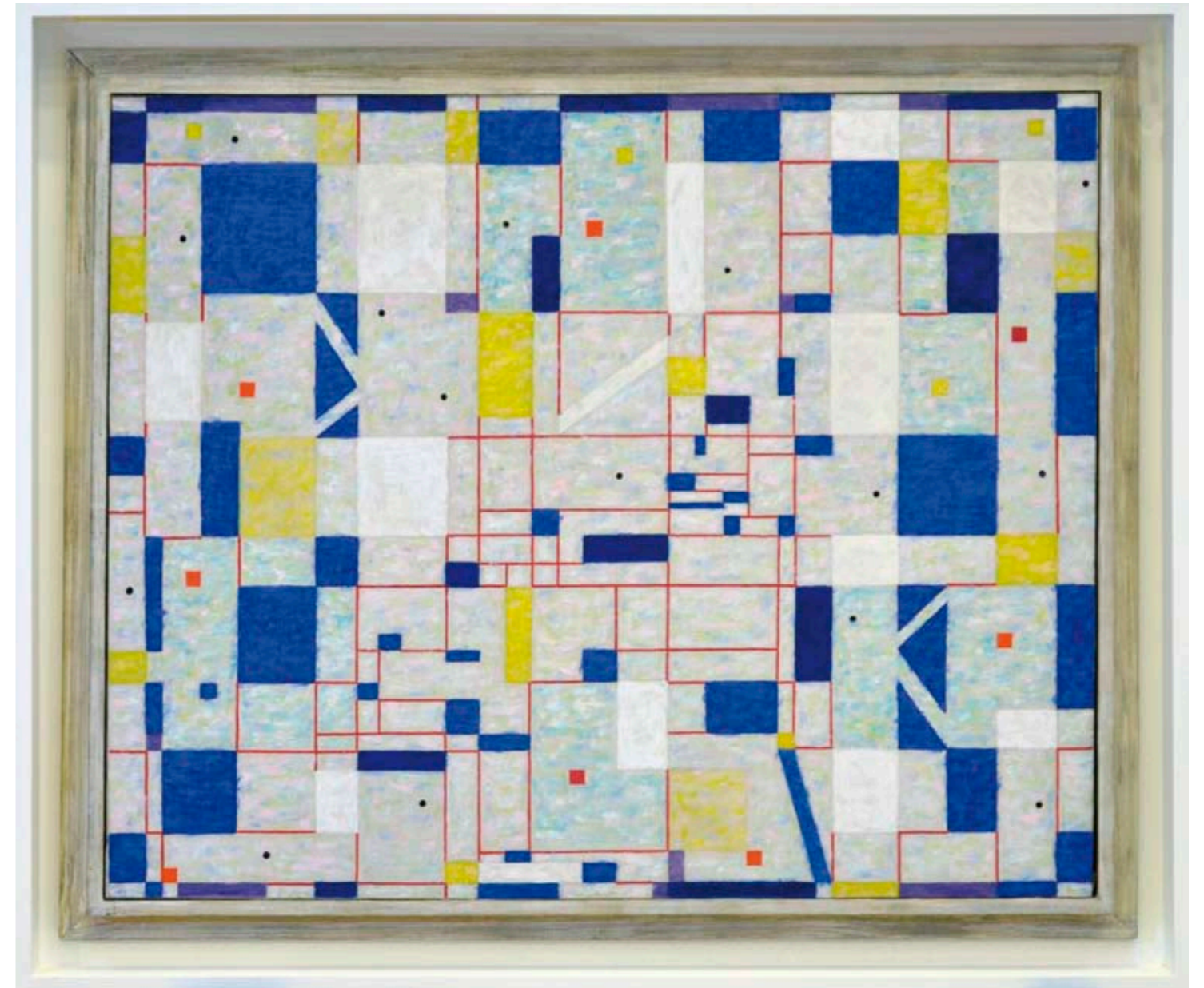
Olle Bonniér stod närmast den puristiska traditionen och kom att direkt ansluta till den stränga nonfigurativa linjen hos Réalités nouvelles. Han utforskade även konkretismens principer i teorin. 1948 formulerade Olle Bonniér ett manifest "Naturavbildning – Abstraktion – Konkretion", där han bland annat skrev:

*I det konkreta måleriet har objekten försvunnit, medvetandet dragit sig bort från den yttre form det förut koncentrerat sig på, in i sig självt, och vad mera: med utgångspunkt från den abstrakta idén om totalvärdet av dynamiska krafter, går målaren till verket i avsikten att låta den givna ytan vara det jämviktsfält, där dessa krafter får sin konkreta gestaltning. Formernas mångfald försvinner, ersätts av en form: bildytan med dess otaliga uttrycksmöjligheter.*

Olle Bonniér finns representerad här i Södertälje med en väggmålning i stucco lustro i Astra Zenecas matsal (1955-1956).

Senare övergick han till en alltmer målerisk abstrakt expressionism med diverse inslag i andra material. 1972-1973 uppförde Olle Bonniér ytterligare en konstnärlig utsmyckning i Södertälje, i Fornbackaskolans matsal, "Lek i regn och solsken". Denna utsmyckning kom till genom 1%-regeln för konstnärlig utsmyckning vid nybyggnation.

Olle Bonniér föddes 1925 i Los Angeles. Han bodde mellan åren 1974 och 1980 i Mexiko. 1980 skaffade han sig en ateljé i New York, men under alla åren utomlands behöll han kontakten med Sverige. 1995 fick vi möjlighet att anlita honom för renovering av utsmyckningen i Fornbackaskolan. Han var tillfälligt "hemma" över sommaren. Olle Bonniér är numera bosatt i Stockholm.



# Lena Cronqvist (f 1938)

"Självporträtt med marionetter", 2005 >>>

Oljemålning på duk  
(131x100 cm)

LENA CRONQVIST ÄR Egentligen ingen konstnär som man förknippar med färgen gult, men nu råkar det finnas en variant av målningen "Lek med marionetter", med en skarpt gul bakgrund, i familjen Rasjös konstsamling. Målningen föreställer en äldre kvinnogestalt (hon själv) klädd i skarp cerise som leker med två marionettdockor även de med kläder i samma färg. Komplementfärgen till gult är violett, men den cerise ligger väldigt nära. Detta gör att det skarp cerise matchar den gula bra.

Lena Cronqvist är själv sin främsta modell. Intensivt bearbetar hon kvinnans och människans problem utifrån sin egen situation.

Under de senaste decennierna har Lena Cronqvist i sitt konstnärskap fokuserat på sig själv och sin syster i förhållandet till deras gemensamma föräldrar.

1990 börjar Lena Cronqvist med sin stora flickserie. I början en ensam flicka, som sedan får sällskap av en syster, föräldrar eller djur. Hon bearbetar i målning efter målning minnen från barndomen – ja inte bara i målningarna utan även i skulpturerna och i de spröda grafiska bladen - nyligen visade på Grafikens hus i Mariefred.

Det är gott om plågsamma historier som berättas i Lena Cronqvists bilder. Flickor som bokstavligen stympar sina leksaksdockor. De badar och dränker varandra och dockorna. Stryper och bäddar om varandra och dockorna med samma omsorg. Ibland finns även en katt och en hund med i bilderna. Katten badas också. Något man kan lägga märke till i målningarna är att flickorna är övervägande blonda, dvs. har gult hår. Den ena kortklippt med rosett och den andra med flätor. Detta är en värld av förströdda, ibland hotfulla, erotiska undertoner där några apor från 1960-talets målningar utan problem kan dyka upp som absurda åskådare.

Lena Cronqvist gifte sig 1964 med Göran Tunström (1937-2000) och är mor till regissören Linus Tunström (f 1969).



# Ann Edholm (f 1953)

"Tungan på ordet/Ghasel", 2005  
Oljemålning på duk  
(262x232 cm)

"Tungan på ordet/Kyssten", 2007 >>>  
Oljemålning på duk  
(262x232 cm)

**GULT ÄR FULT.** När jag får frågan om vad den gula färgen betyder för mig och om jag samtidigt skall skriva om den, måste jag följa mina målningar bakåt i tiden. Ja, då kommer jag till år 1987 och min tid i ateljéhuset PS1 i New York, då jag skrev att *askan är gul*.

Det finns ännu en tidig målning som är nästan monokromt gul men som idag tyvärr är borta vars titel var "Joyce" och som visades på utställningen UNK i Stockholm 1985 tillsammans med en svart målning, "Kafka", och en mörkröd målning som jag kallade "Rilke".

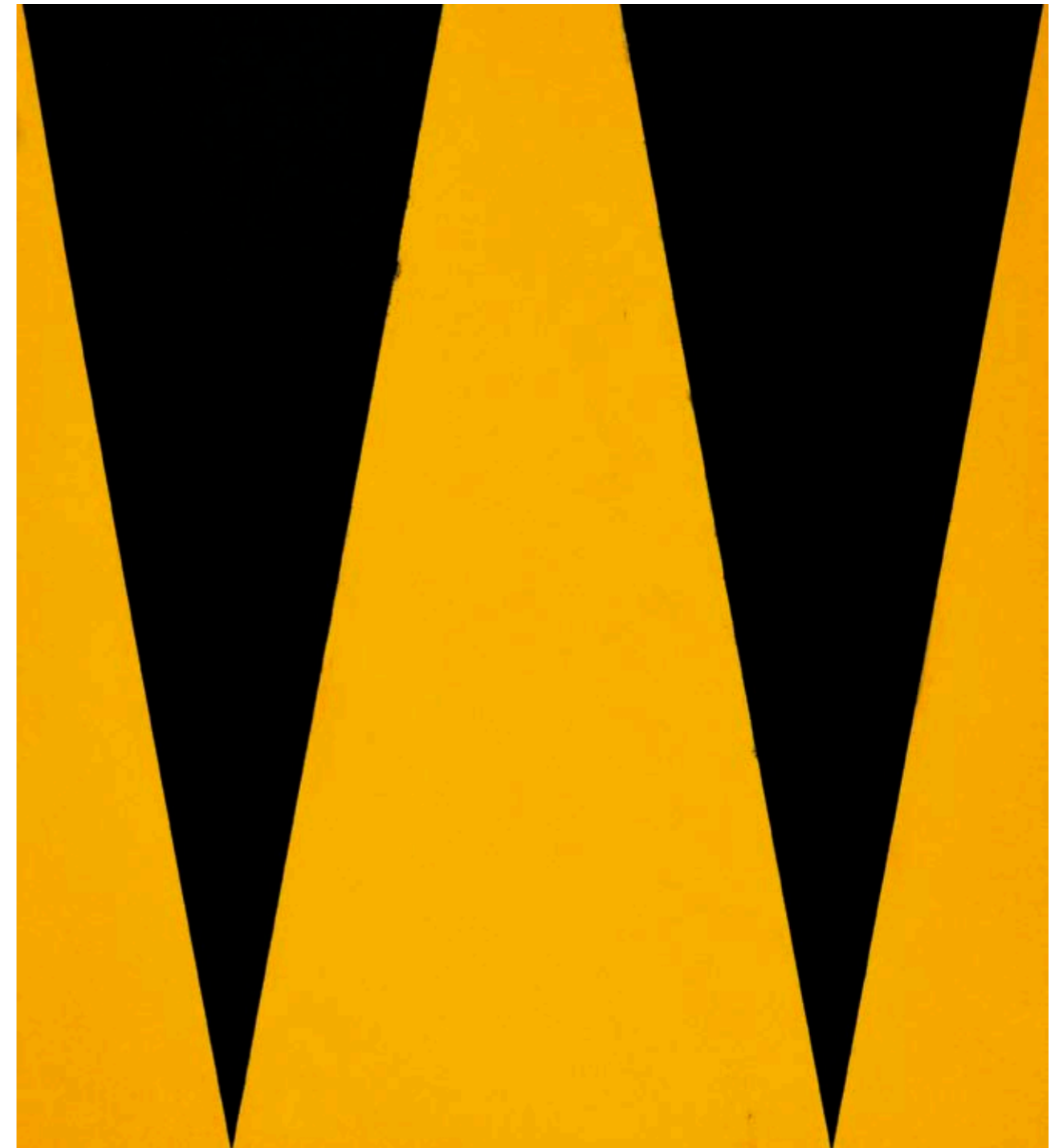
För att återkomma till övertygelsen om att *askan är gul* är även lögnen gul. År 1992 målade jag en diptyk som fick titeln "Medusa (Kyssten)", "Avalanche (Medusa)". Femton år senare återkom jag till "Kyssten" (2007) i serien "Tungan på ordet", också den gul.

Medusas ansikte och blick var ett andra steg mot Musse Pigg, det första var Veronikas svetteduk och vandringen upp till Golgata. Med Musse Pigg öppnade sig ett helt annat förhållande till färgen som ljus, yta och en mer direkt helhetsupplevelse av färgen som färg (pigment och massa/kropp) och som ljus på en och samma gång. Tillsammans med Musse var jag nu tillbaka i mitt barndoms färglandskap och befriad från de av Cézanne så präglade svenska ljusskildringarna.

Målningarna "Ordet på tungan" (1995), "Bevarad rest" (1995), "Tungan på ordet/Galla" (2003) och "Tungan på ordet/Ghasel" (2005), "Tungan på ordet/Bakom tystnaden I" (2009) och "Tungan på ordet/Bakom tystnaden II" (2009) är spår av denna process gentemot den gula färgen.

Allt återknyter till askan som är gul. Något som sitter djupt i min kropp som någonting absolut tydligt. Det är naturligtvis inte fråga om något solsken direkt!

Ann Edholm  
januari 2012



# Staffan Hallström (1914-1976)

"Lek och dröm", 1974  
Oljemålning på duk  
(116x89 cm)

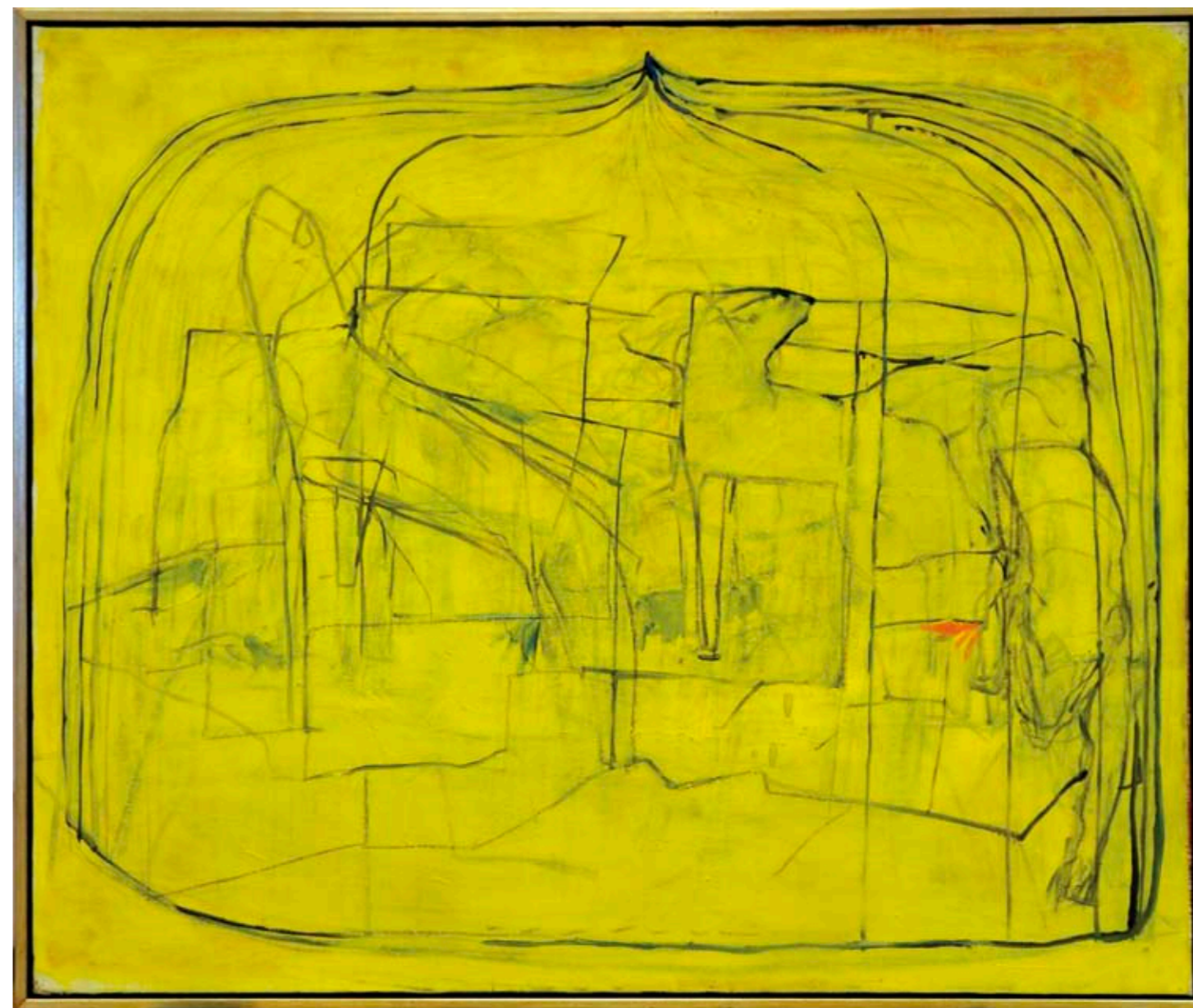
"Insikt" >>>  
Oljemålning på duk  
(137X145 cm)

... "LEK OCH DRÖM" - återigen en av dessa komplicerade målningar som blev ett slags programförklaring, inkörsport till åtminstone en del av hans dåvarande idé- och bildvärld. Mot lysande gul grund har han målat upp en gunghäst, ryttare, antagligen han själv som barn. Två bilder med krigiska motiv hänger framför honom - hjältekonungen Karl XII tillsammans med en soldat i kamouflageuniform, beväpnad med en kulsprutepistol, framför honom en groda, bärande en pil. Det hela utspelas i ett stycke skärgårdsnatur, någonstans i Furusundstrakten. På gunghästen rider Staffan Hallström genom sagans, lekens, drömmens land, möter där krigarkonungen, en förbrukad idol från pojkkåren? Kanske? Soldaten med kulsprutepistolen är en kosack! Hur har han hamnat här, och vad har han att göra med Karl XII? Jag fick ett slags svar en gång, då Staffan Hallström muttrade något om rysshärjningarna 1719. Orsaken till katastrofen var ju Karl XII:s ödesdigra ryska äventyr. "Kosackerna har varit här i Furusundstrakten en gång förut, de kan komma igen!" Men kosacken har fler roller, han är också sagogestalt, och plötsligt det godas representant, han är nämligen prinsen i modern version som söker prinsessan i den förtrollade grodan. (sid 131)

... Om man också närmar sig "Ingens hundar" på ett yttre plan så att säga, finner man att de i hög grad även hade sin existens i sinnevärlden. Han hade sett dem på Sicilien och i Frankrike träffat dem, kringdrivande i flockar, som herrelösa hundar, chiens perdus, chiens sans colliers. För honom kom de att symbolisera oron, osäkerheten i efterkrigstidens Europa. "Jag var orolig för de mina. Vad skulle hända och vad kunde hända? Övergivna hundvalpar och övergivna barnungar! Det var gott om bådadera!" Den första versionen, den från 1953, lite klossiga, otympliga hundar på krumma ben, onekligen lite valpaktiga. Och det är väl knappast någon slump att de är tre till antalet - samma antal som hans döttrar! Barns utsatthet och hans egen i synnerhet - ett stycke privat vardagstragik, men i Hallströms gestaltning med räckvidd långt över det personliga!

Hundarna kom att följa Hallström livet ut, ... (sid 63)

Utdrag ur Stig Johansson, "Staffan Hallström",  
Sverige Allmänna Konstförening 1980



# Tommy Hilding (f 1954)

>>> "Svavelkällan", 1992 Oljemålning på duk (70x100 cm)	"Epilog", 1990-talet Oljemålning på duk (180x135 cm) Datadromeda AB	Utan titel, 1993 Oljemålning på duk (180x135 cm) Tommy Hilding
---	--	---

MITT GULA 90-TAL. Under 1990-talet använde jag ofta den gula färgen som signal och symbolfärg. Den fick bland annat signalera varning för gift och fara. Den kontrasterar effektivt mot målningarnas annars genomgående gråtonade motiv. De gula tilläggen befinner sig nästan alltid på målningens yta. Gula symboler och abstrakta tecken finns där som på en genomskinlig hinna som lägger sig i vägen och delvis stör blickens sökande in i bildrummet. I serien "Gulsot" som visades hos Galleri Magnus Karlsson i Stockholm 1998 är detta extra tydligt med 14 landskap, alla i samma liggande format 60x80 cm, där de vackra noggrant målade landskapen infekteras av ilsket kadmi-umgula abstrakta överlagringar som symboliserar människans ingrepp i, och ibland angrepp på vår miljö och natur.

En annan serie som visades av samma galleri på Stockholm Art Fair i Sollentuna 1999, är "Där seendet skärps". Alla 22 målningarna i format 25x35 cm har en ilsket gul punkt placerad på exakt samma ställe mitt på alla bilderna. Titeln anspelar på den gula fläcken i ögat, men är också en lek med en sliten schablon – landskap med solnedgång. Den gula punkten är det enda riktigt skarpa i bilden där landskapet är framställt som ett lätt oskarpt foto.

I den stora målningen "Epilog" ser vi en rå industriell miljö. Bildrummet dominerar nertill av en rund stor platta, eller upphöjning i golvet, perforerad av en mängd symmetriskt placerade hål. En miljöskildring från ett kärnkraftverk. Hålen är till för att hålla bränslestavarna i rätt position. Den gula teckningen är ett schema över hur utbränt kärnbränsle är tänkt att hanteras och förvaras. Djupt ner i urberget slingrar sig en väg till de berggrum, där kapslarna med livsfarligt kärnavfall skall begravas med sin dödliga strålning i tusentals år. Målningen blir till en obehaglig påminnelse om vad vi lägger på framtida generationers axlar. Den blir en anklagelseakt mot oss själva och vår tid.

Den gula färgen i mina 1990-talsmålningar fungerar som symbol för tekniskt tänkande, men blir också till visuella krockar mellan figuration och abstraktion.

Den symboliserar vår civilisations hänsynslösa framfart med naturen, men också vårt okritiska förhållande till teknisk utveckling. Den gula färgen blir i dessa målningar min bärare av en välbehövlig civilisationskritik.

Tommy Hilding  
Älvsjö, januari 2012



# Jarl Ingvarsson (f 1955)

"Pilinszky", 2001 >>>  
Oljemålning på duk  
(200x200 cm)

"Vete' Katten", 2009  
Oljemålning på duk  
4 delar (180x180 cm)

MED I UTSTÄLLNINGEN är Jarl Ingvarssons målning "Pilinszky" från 2001, tyvärr i reducerad upplaga. Ursprungligen bestod "Pilinsky" av ytterligare en målning i samma format och några på "Ingvarssonskt" vis bemålade prylar placerade på en liten hylla bredvid målningarna: bl a en blåmålad brödrost, en vas i skarpt rosa. Någonstans på vägen försvann den ena målningen och de bemålade föremålen. Kanske blev duken övermålad med något annat motiv ur den Ingvarssonska omvärlden? I Jarl Ingvarssons bildvärld kan allt hända. Det är det som är så otroligt spännande med denne "vildsinte" målare, man vet aldrig ...

Den andra målningen – "Vete' Katten" – "det ohotade originalformatet" består av fyra "identiskt" lika målningar. Här kan man roa sig med att leka "Finn fem fel". Fyra stycken svarta katter mot gul bakgrund, 90x90 cm vardera, med eller utan rosett.

Salta katten - Sveriges populäraste katt. Svart saltlakritsgelé i en populär liten smäcker ask sedan 1952. Rör inte min katt. Salta katten eller salta lakritsfigurer som den hetat till alldeles nyligen, lanserades 1952 och är idag en svensk klassiker (60 år fyller den i år). Den lilla asken har bara förändrats vid två tillfällen, den senaste designen blev till under hösten 2006. 80% av Sveriges befolkning är bekant med Svarta Katten. Allt detta finns att läsa på Fazers hemsida. Så typiskt Jarl Ingvarsson att ta ett motiv som ligger nära till hands i hans vardag – barnens "lördagsgodis" eller rent av ett minne från hans egen barndom på 1950-talet.

Jarl Ingvarsson, visas på Liljevalchs konsthall 14 april – 13 maj, är sedan 1980-talet en av Sveriges främsta expressiva målare, en bildpoet med absolut färggehor som gör spirituella och oemotståndliga infall och utfall mot duken.

I ständiga nytändningar i sitt konstnärskap överraskar han med både ömhet och råhet i färg och linjer. Jarl har på många sätt blivit "målarnas målare" och upptäcks år efter år av nya generationer konstnärer. Utställningen på Liljevalchs är helt unik eftersom Jarl, i exposén av tidigare verk, också skapar ett tjugotal målningar särskilt för presentationen där. Så missa för all del inte ett möte med ett stort, färgrikt och smittsamt subjektivt måleri!

([www.liljevalchs.se](http://www.liljevalchs.se))



# Evert Lundquist (f 1904-1994)

>>> "Fête Champêtre", 1937  
Oljemålning på duk  
(116x104 cm)

"Sicilien", 1949  
Oljemålning på duk  
(34,5x24,5 cm)

"Blommor", 1956  
Oljemålning på duk  
(92,5x73,5 cm)

"Hatten II" (i naturen), 1982  
Oljemålning på duk  
(104x116 cm)

Utan titel, 1988  
Oljemålning på duk  
(100x73 cm)

TRÄDGÅRDSFEST MED MÅNGA kulörta lyktor. En maskerad man, hållande en gitarr, sticker fram sitt huvud bakom den maskerade damen i förgrunden. Målningen hette först "Maskerad", men döptes om till "Fête champêtre". Ett klassiskt motiv inom det franska 1700-talsmåleriet. (jmf Watteaus pastoralmålningar). En fest ute i parken med inslag av musik, dans, dårskap och maskerad.

1937: "Under denna tid sysslade jag mycket med måleri och målade en del saker i en upphetsad, nervöst disharmonisk färgskala med egenartade motiv och i en anda som var besläktad med Toulouse-Lautrec och Ensor. Dessa målningar skiljer sig från allt vad jag hittills målat och står ensamma i hela min övriga produktion. De vittnar alla om en starkt stegrad färgfantasi och har nog tillfört min färgupplevelse en del av värde även om andan var exalterad och sjuklig." (sid 67-69)

(Evert Lundquist, Eugen Wretholm, SAK publ. LXXXVI, 1977).

På 1940-talet fann Evert Lundquist "sitt måleri"; enkla och avskalade motiv målade med kraftfulla penseldrag. Färglager på färglager. Man får lätt intrycket av att han målade mycket snabbt, men så var det inte. Evert Lundquist målade mycket långsamt och intuitivt. Målningarna fick ofta stå till sig under långa perioder. Många gånger växte motivet fram under målningens gång. Motiven växte liksom fram ur färgen: ett träd, en hatt, en figur, en kropp, en yxa. Så här beskriver Evert Lundquist själv sitt sätt att måla: "Jag trevar tills jag kommer till en punkt där det osar hett".

Grundskalan i målningarna är oftast en umbragul färg som han sedan blandar med olika jordfärger och vitt. Under de senare decennierna blev färgskalan ljusare och renare.

Den pastosa färgen har kommit att bli Evert Lundquists kännetecken och många är hans efterföljare. Evert Lundquist hade sin ateljé i Drottningholms slottspark och 1993 öppnades den som museum.

<http://evertlundquistsateljemuseum.se/>



# Bjarne Melgaard (f 1967) norsk

Untitled, 2010  
Oljemålning på duk  
(180x280 cm)

>>>

BJARNE MELGAARDS STORA MÅLNING "Untitled" föreställer en skateboardåkande yngling. Det gula inslaget i bilden är de *fartränder* han lämnar efter sig och en flirt till vår unga publik.

Bjarne Melgaards måleri är expressivt, kaotiska och provokativt. Han är en konstnär som i sitt konstnärskap ofta uppehåller sig vid ämnen som ligger på gränsen till vad som anses acceptabelt. Han bilder befinner sig inte sällan i subkulturer och han har chockerat och utmanat med teman som droger, våld och död. Men lika ofta har han visat på människans sökande efter kärlek och närhet. Det finns en spänning mellan att visa mänsklig kärlek och ett vansinnigt ylande i protest. Samtidigt finns det en form av humor både i hans målningar och i hans skulpturer.

Bjarne Melgaard fick sitt genombrott på den internationella konstarenan 1987 och sedan dess har han haft stora framgångar både i Europa och USA. Bjarne Melgaard fick representera Norge på Venedigbiennalen 2011 dels genom en gästprofessur på stadens konstakademi och dels med en soloutställning.

I hemlandet Norge vill man gärna jämföra Bjarne Melgaard med den store konstnären Edvard Munch. Både visuellt och med hänsyn till hans kringflackande liv. Precis som Munch är han en konstnär som uppmärksammas och varit lätt att begripa, både i utlandet och hemma i Norge.

Bjarne Melgaards konstnärskap omfattar ett flertal olika tekniker som förutom måleri och skulptur även teckning, collage, foto och film.

Skulptureernas maskulina stereotyper är passiva, upprättstående. Lätta att känna igen från målningarnas figurer. Vilka är de då? Kanske offer, bara ett tomt skal, ibland med ena foten lite lätt feminint framskjuten, som Donatellos David på steroider. Materialet är i huvudsak brons, vax och andra enkla konstmaterial, men även nu senast i marmor. Ibland bearbetar han skulpturens ytskikt och utseende, genom att limma på foton, texter eller bara måla, eller täcker han dem med tatueringar som "Dwarf I" och "Dwarf II". Några kan vara klädda i noga utvalda kläder, medan andra är nakna och sårbara eller stora och starka individer i den Melgaardska konstvärlden.

Saxat ur Ina Johannesens artikel om  
Bjarne Melgaard 2011 (översatt fr, norska).



# Håkan Rehnberg (f 1953)

Utan titel, 1993  
Oljemålning på plexi  
(195x150 cm)

>>> Utan titel, 2001  
Oljemålning på plexi  
(195x150 cm)

HÅKAN REHNBERG TILLHÖR ÄVEN HAN en av de konstnärer jag personligen förknippar med färgen gult. Det är svårt att skriva om Håkan Rehnbergs målningar. De är något alldeles specifikt för sig själv. De lever sitt eget liv utanför utställningsrummet. De skulle kunna vara placerade var som helst, de passar in. Inte nödvändigtvis i utställningsrummet de passar likaväl in i det offentliga rummet, i berggrummet, i kyrkorummet. Det är svårt att sätta fingret på vad det är som fångslar i dessa målningar. De är på en gång täckande samtidigt som de är transparenta. Som referenser i konsthistorien kan nämnas den tyske konstnären Gerhard Richter och amerikanen Mark Rothko.

...

*Den upprymdhet man ibland kan erfara inför ett konstverk följs obönhörligt av en tomhet. Upprymdheten försätter oss i ödsligheten, öppnar dess rymd.*

*Att utföra en målning är förbundet med motstånd – som att övermannas av en oändlig trötthet, gränsande till koma, en inre rörlighet där inget yttre låter sig manifesteras och där det är omöjligt att återgå.*

*Måleriets rötter söker sig till ytan. ...*

Håkan Rehnberg, sid 84 "Nio frågor om ljuset  
– svenskt måleri 1873-1995" Moderna Museet 1995

*De målningar på akrylglas han skapat under 1993-94 vittnar om den rikedom som väntar i den svårbestämbara zon Rehnberg gjort till sin. I varje målning uppstår bildrummet på nytt: luftigt och genomlyst eller dunkelt och svärgenomträngligt. I den mjölkiga bakgrunden uppstår säregna effekter, präglade av kontroll och en ibland nästan skärande angelisk ton. Ett kallt ljus slår emot oss – faktiskt, nästan mer än verkligt. Ofta är färgen på det halvtransparenta underlaget så tunt pålagd att den tycks vilja dess genomsläpplighet. Det är som om alla excesser här noggrant förs tillbaka till ytan, i långsamma och ibland snabbare fallande rytmer.*

Daniel Birnbaum, sid 82 "Nio frågor om ljuset  
– svenskt måleri 1873-1995" Moderna Museet 1995



# Johan Scott (f 1953) ålänning

Utan titel, 2011 >>>>  
Oljemålning på aluminium  
(185x150 cm)

*Ann Edholm, Håkan Rehnberg och Johan Scott tillhör samma generation.*

FÖR MIG PERSONLIGEN är Johan Scott verkligen en konstnär som jag förknippar med färgen gult. De målningar jag sett av honom är i princip icke föreställande eller kartor/flygbilder över storstäder. Johan Scotts motivvärld är för mig kartografisk. Denna målning utan titel ser jag som en av de få föreställande, kanske av en slump eller medvetet från hans sida: Vad jag ser i bilden är en gigant med hotfullt höjd högerarm. Han höjer armen mot en stackars liten värnlös varelse som befinner sig under honom. Fantasi eller verklighet?

*Den gula. Gult är svårast av alla färger, då dess intervall är så kort. Det räcker med helt litet vitt eller rött eller svart eller blått för att det gula skall förlora sin lyskraft, bli sjukt, glämnt, vansinnigt, kraftlöst, aggressivt.*

*Men som att få förlora sig i allt detta gula som i en sömnig solvarm sommareftermiddag, i en mild och stark värme, in i gult, gult, gult, in i målningar så gula att man kunde äta färgen, in i härdsnärlor av gult, och för att få lite andrum ett stråk av violett i det gula – nej det förhöjer intensiteten, något grönt, ett antytt stilleben som en räddning, för vad innebär det att förlora sig i varandra? Störta likt Ikaros?*

...

*Gul är säden strax innan den faller åter ned mot jorden, gul är den strålande solen. Färgen ligger i tjocka lager, som magasinerad energi.*

*Enligt Picasso är målaren en kvinna som älskar kvinnor. Det är sant. Något av solens cirkelgående finns hos alla dess döttrar, vare sig det är den solomstrålade Afrodite eller den sparvhökscirklande Kirke, hon som förvandlar män till svin. Lagen är upphävd. Detta är kärlekens vansinne och symbiosens vansinne, detta är växandets och glömskans vansinne. I allt det gula finns längtan efter ett totalt, hämningslöst och förutsättningslöst beroende. Efter att få brinna. Likbål. I vissa kulturer är gult dödens färg. I andra svekets. Svika vem? Lagen? Ordningen? Kulturen? Plikten? Fadern? ...*

Gertrud Sandqvist "Johan Scott" Ars Fennica 1992



# Ulf Trotzig (f 1925)

"I det gula havet II", 1987  
Akrylmålning på duk  
(185x210 cm)

"Bäckravin", 1989  
Akrylmålning på duk  
(162x212 cm)

"Archaeopteryx och urhavet", 2005 >>>  
Akrylmålning på duk  
(200x200 cm)

ARCHAEOPTERYX (GREKISKA) KALLAS DEN ÄLDSTA KÄNDA FÅGELN. Urfågeln, en fågelart, som numera är utdöd. Den levde i Europa för 130 miljoner år sedan och var en övergång mellan kräldjur och fågel. Lämningar av denna urfågel har påträffats i lager från Juraperioden i Tyskland. Den hade tänder och vingarna var försedda med klor, som ett kräldjur men med fjädrar som en fågel. Det svagt utvecklade bröstbenet visar att den var en dålig och klumpig flygare. Man tror att den tog sig fram i glidflykt.

"Archaeopteryx och urhavet" rymmer alla de fyra elementen: eld, luft, vatten och jord. Fågeln och dess omgivning innehåller många gula kulörter, målade likt eldflammar. Kanske han flög likt Ikaros för nära solen och fjäderskruden fattade eld. Luften symboliseras av fågeln sätt att flyga; med utfällda vingar glider den i vinden framåt, uppåt och neråt. Han stiger upp ur urhavet till fast mark, från kräldjur till flygande gestalt. Ett typiskt Trotzig motiv som generöst ger betraktaren fritt spelrum att använda sin fantasi.

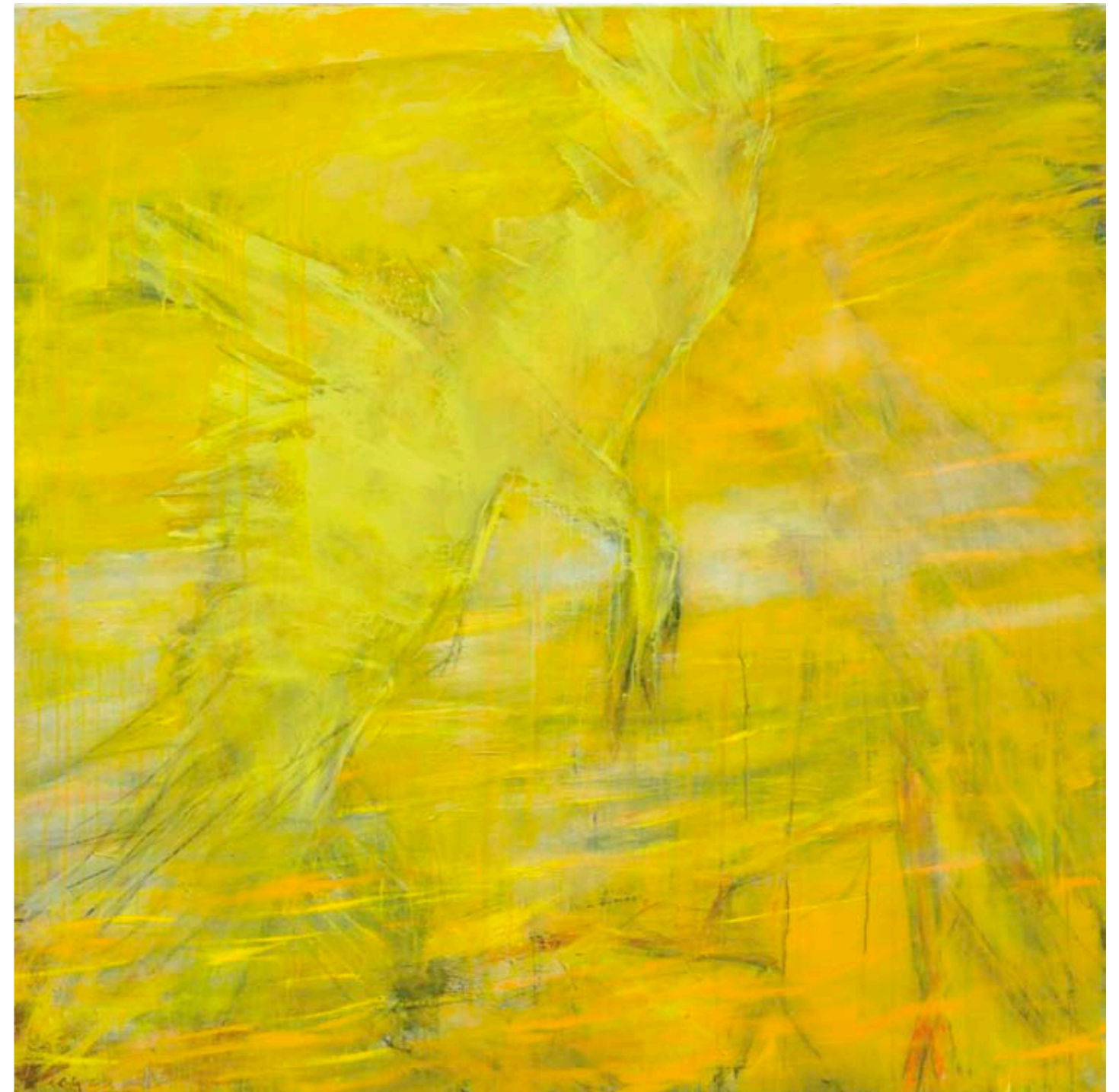
Ulf Trotzigs gula målningar påminner om eldens flammor. De långa penseldragen liknar eldens långa slickande tungor.

*Trotzigs stil är en mycket rörelseinriktad expressionism i gränslandet mellan abstraktion och naturformer. Bilderna befinner sig i närheten av ett yttre landskap, men kan likväl vara en sorts inre landskap med känsla och synminnen.*

*Han vill måla, har han sagt, som vinden blåser genom trädkronan – det är landskapets rörelse som han jagar i bild efter bild. Trotzig blandar stora rörelser och former, en sorts riktning eller gest med partier av små streck och åstadkommer på så vis en stark rytm i sina målningar och grafiska blad.*

(Göran Hillman: "Vem är vem i svensk konst", Rabén och Sjögren 1993)

Bilderna kan ses som enstaka klipp ur en rörlig film utan slut. Filmen fortsätter i ruta efter ruta medan berättelsen sakta fortskrider.



# Björn Wessman (f 1949)

- >>> "Hög kust", 2006  
Oljemålning på duk  
(155x155 cm)
- "Skäla", 1991  
Oljemålning på duk  
(132x116 cm)
- "Äldflon", 2006  
Oljemålning på duk  
(152x152 cm)

BJÖRN WESSMANS LANDSKAPSMÅLERI sprakar av färg, men på ett helt annat sätt än hos Ulf Trotzig. Björns Wessmans färger håller sig inom den form han givit dem på duken till skillnad mot Ulf Trotzig som låter färgen leva ett fritt och "oorganiserat" liv. Björn Wessmans färgskala går åt det fluorescerande hållet – målningarna känns nästan självlysande.

*Min ateljé har jag i Stockholm och i Cevennernas karga bergslandskap i södra Frankrike. I Languedoc finner jag ro för själen. I storstaden den urbana hastigheten. Båda behöver jag, och de kompletterar varandra.*

*Jag vandrar mycket och registrerar hur färgen i naturen integrerar.*

*Naturens färger silar in i min vardag och blandar sig med mer intensiva processer. Där ser jag relationer mellan färg i stort som smått och är hela tiden på jakt efter nya sätt att kombinera dem.*

*I mikroperspektivet speglas makrovärlden.*

*... Färgerna väver sig i en trasmatta harmonium. Ljuden ger rum i väven. Neapelgula nejder och höjderna i ockraguld.*

*Karotin och xantofyll drar med morgonfrostens kallbrand in i vingårdarna, bränder i vildaste rött och gult.*

*... Att jag är en romantisk målare har jag förlikat mig med, och att expressiviteten spelar roll, men riktigt så enkelt är det inte.*

*Det handlar inte om att förvalta en tillkämpad stil eller ingå i en genre.*

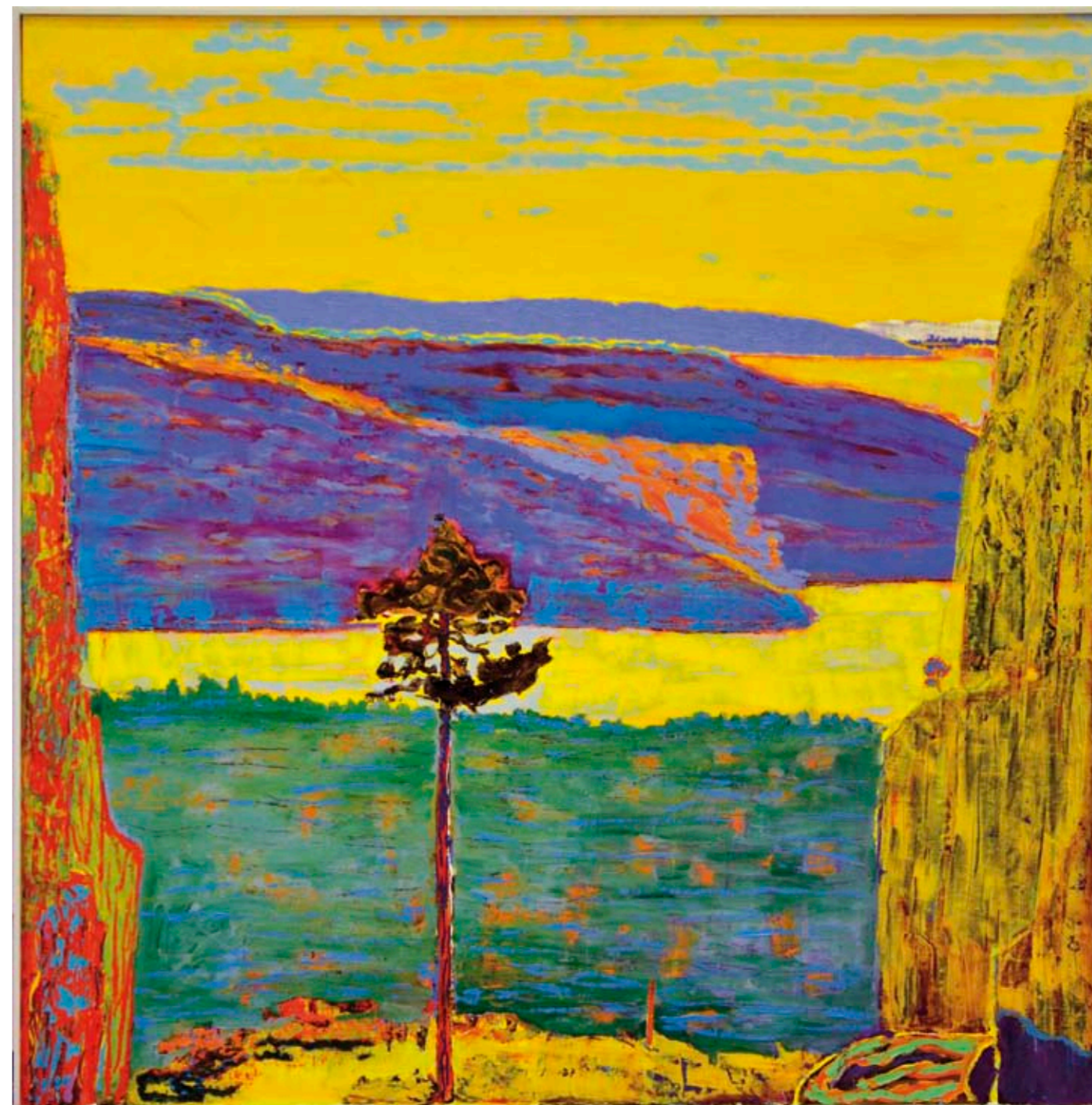
*Att påstå att jag är opåverkad av konsthistorien vore ren lögn,*

*Att disputeras om jag är postmodern eller omodern är synnerligen ointressant.*

Björn Wessmans egna ord ur hans bok "Många", Bokförlaget Arena 2007

Björn Wessman vandrar ofta omkring i naturen med sin kamera. Han fotograferar landskapet. Väl hemma i ateljén "framkallar" han bilderna för att sen använda dem i sina målningar. Landskapen är inte direkt återgivna i måleriet utan kan vara ett collage av flera landskap. Björn Wessman använder kameran som många konstnärer före honom har gjort. Inte för att direkt återge naturen som den verkligen ser ut, utan för att återskapa själva upplevelsen av naturen.

Björn Wessman tycker om att resa – uppleva naturen i våra olika världsdelar. Detta återspeglas i hans landskapmåleri. De målningar vi valt att visa i utställningen "Gult" har dock sin utgångspunkt i det nordiska landskapet.



# Hans Wigert (f 1932)

>>> "Efter regnen", 2000-2001  
Oljemålning på duk  
(92x118 cm)

Utan titel, 2008  
Oljemålning på duk  
(43x34 cm)

"Nicke bland lupinerna/Nicke och Hanna", 1999-2003  
Oljemålning på duk  
(75x94 cm)

HANS WIGERT - NESTORN I UTSTÄLLNINGEN "GULT" – och elev till Evert Lundquist på Kungliga Konsthögskolan i Stockholm 1960-1965.

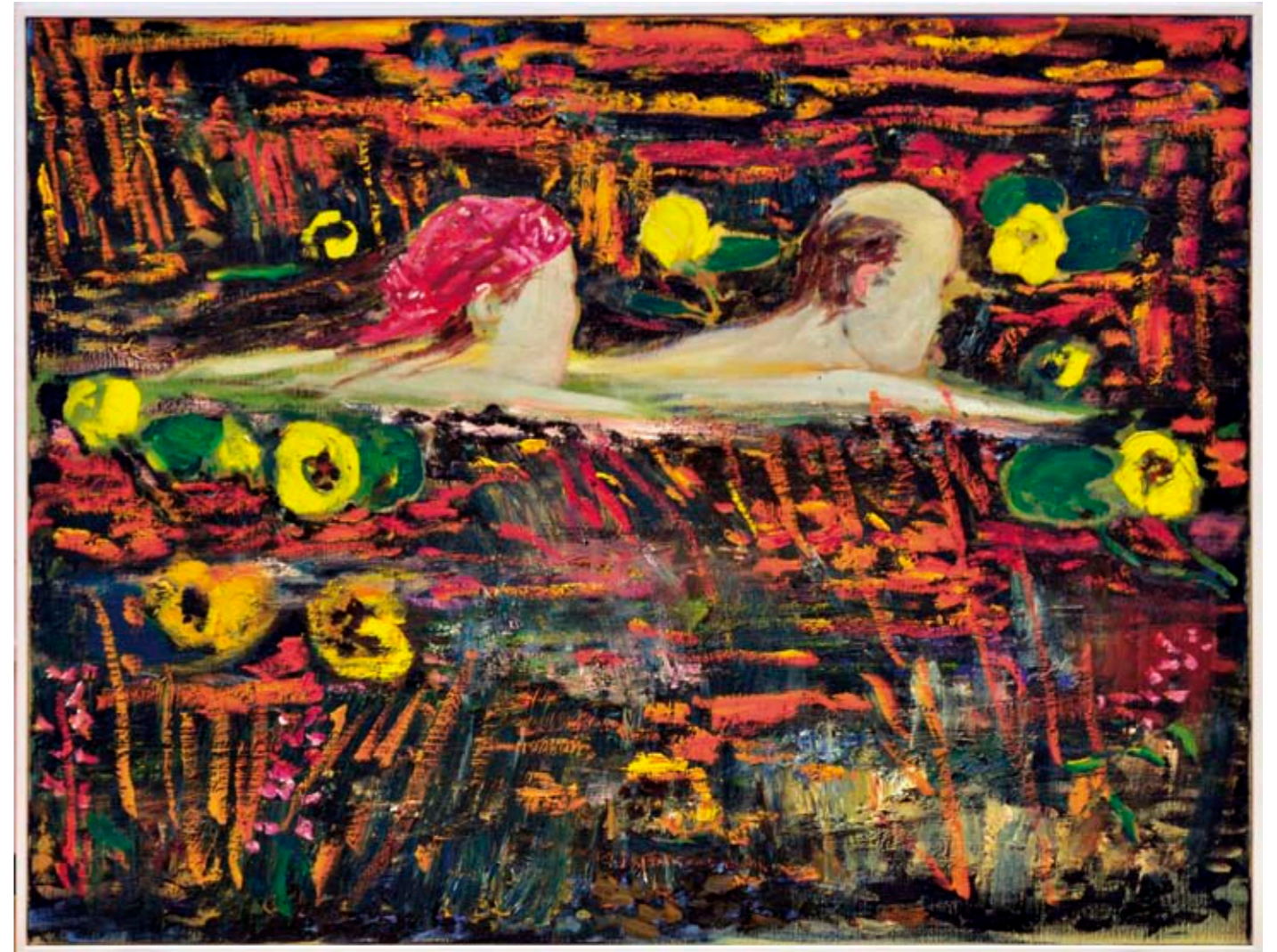
I Hans Wigerts konstnärskap spelar naturen, djuren och människan en stor roll. Ofta är han själv med i bilderna. Stilen är en stark och personlig expressionism. Vid första anblicken kan måleriets tyckas slarvigt och ostrukturerat, men här finns en innerlig och varm känsla för konstnärskapet.

1992 producerade Galerie Belle i Västerås en stor vandringsutställning med Hans Wigerts konst. Första visningsort var Södertälje och, utan att överdriva, såldes varanda målning i Södertälje konsthall. Ingen katalog producerades till denna utställning. Däremot producerade Galerie Belle en katalog 1983 där Folke Edwards skrev katalogtexten. Här ett utdrag ur denna alldeles utomordentliga text om Hans Wigerts konstnärskap:

*Stilistisk anknyter Hans Wigert till den nordiska expressionismen eller nyexpressionismen som slog ut på 50-talet: till konstnärer som Staffan Hallström, Evert Lundquist och Torsten Renqvist. Han har en lidelse och sinnlighet, som kan påminna om Hallströms och Lundquists. Kanske också en sorts vaksamhet mot det alltför professionella. Ett försök att bevara folkvisans dröjande undran inför tillvarons mysterium. Eller gör han kanske bara en dygd av nödvändigheten?*

*Någon virtuos har Hans Wigert i varje fall aldrig varit och kommer förmodligen aldrig att bli. Inte ens om han kunde skulle han förmodligen vilja. Därför ställer han sig också utanför de tidsenliga fällorna. Som en outsider som hellre söker särplingarna än segrarna. Kanske är det inte konsten han är intresserad av utan livet, hållningen. I varje fall är det inte konsten som ett utseende utan konsten som en del av livet. Konsten som livskänsla och döds-känsla. Och människan som det undrande barnet.*

*... Hans Wigert tar risken. Han gör inte riktigt vad man väntar sig, han gör en osäker. Han är mycket fri också i förhållande till de uppfattningar och värderingar som vår tid förkastat. Det oroar. Och kanske är det just där som hemligheten sitter. Om Hans Wigert hör till våra "stora" svenska konstnärer vet jag inte. Men han hör i varje fall till de "små". Han går som ett barn genom världen ...*



# Karin Ögren (f 1956)

"Sensommarnätter (gul)", 1997 >>>

Oljemålning på duk  
(126x126 cm)

DEN GULA FÄRGEN - gulockra - guldockra - neapelgult - är för mig både MINNETS och GLÖMSKANS färg som balanserar och lånar sig till den smala springan mellan dessa ytterligheter. Men även MELANKOLIN och SORGEN kan få plats där ibland.

Under 1994 tillkom ett antal större monokroma målningar, (195 x 125 cm), alla med titeln "MINNET". Jag hade under en längre period arbetat med en serie röda målningar när min far gick bort. De röda ville inte låta sig avslutas utan hamnade ständigt i de gula - ockra - guldockra tonerna.

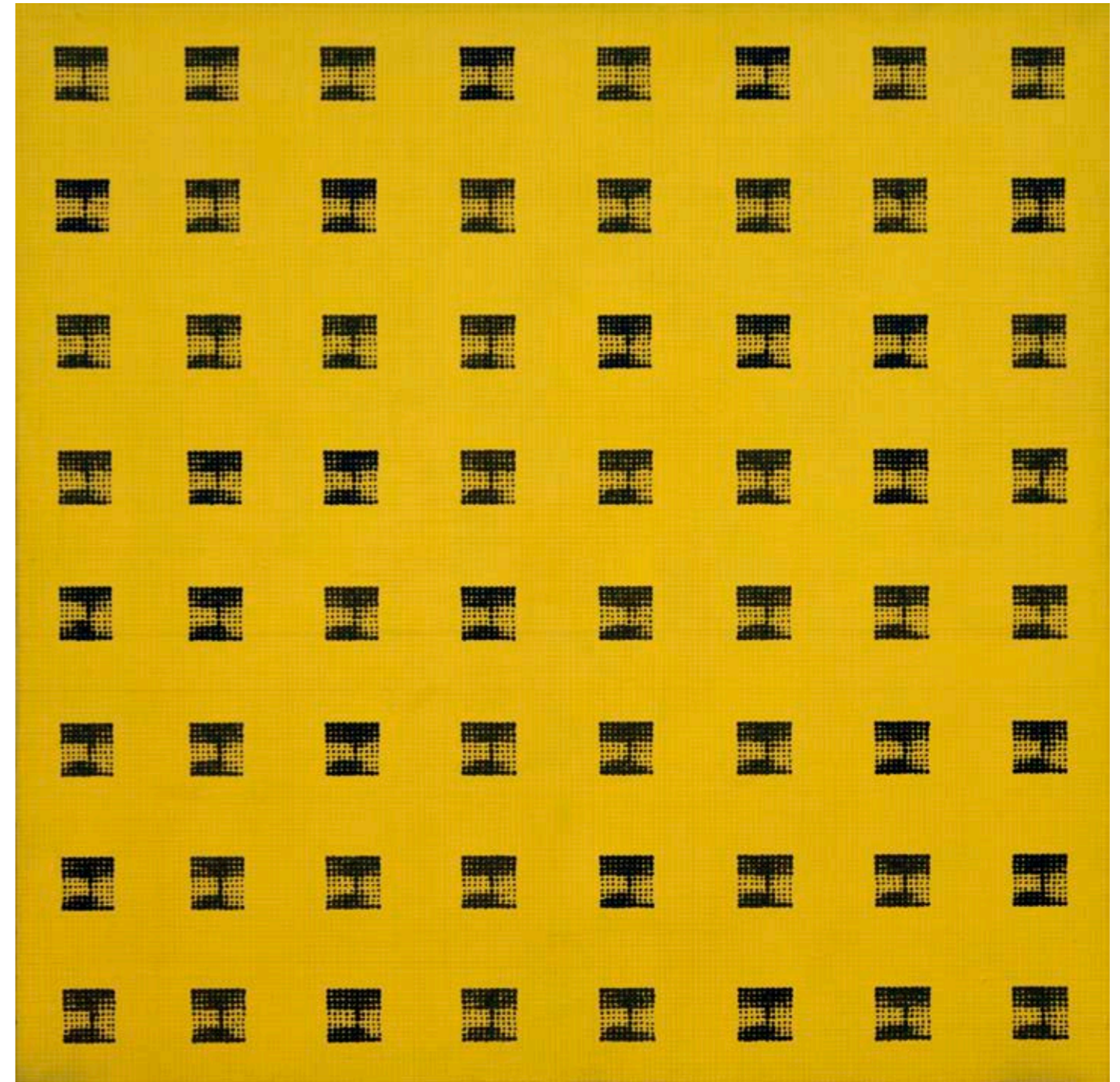
Acceptansen att låta målningarna tala och att lyssna inåt har alltid varit viktigt i mitt måleri.

Att samtala med arbetsprocessen under den tid som åtgår till det att en målning anser sig vara "klar". Det blev alltså en serie gula målningar istället för de röda.

Senare samma år utförde jag en stor utomhus väggmålning (7 x 7 m) i Umedalen, Umeå, med titeln "Minnet, Drömmarna, Försvinnandet, Glömskan".

Målningen "Sensommarnätter" som ingår i utställningen tillkom några år senare. "Sensommarnätter" innehåller samma känsla av melankoli och längtan. Insikten om att sommaren är till ända. Den sista ljumma sensommarnatten tar avsked och överlämnar sig till LÅNGTAN och SAKNADEN att bära MINNET vidare.

Karin Ögren  
Sparreholm i januari 2012.



# Edvin Öhrström (1906-1994)

"Korona II", 1970-talet >>>

Glasskulptur

50 cm Ø

Lindshammars glasbruk

EDVIN ÖHRSTRÖM SKULPTÖR och glaskonstnär. Han studerade på Kungliga Konsthögskolans skulpturavdelning i Stockholm 1928-1931 med Carl Milles som lärare. Under åren 1936-1957 var han knuten till Orrefors glasbruk och därefter arbetade han på Lindshammars glasbruk.

Ett undantag från "regeln" gula målningar är Edvin Öhrströms glasskulptur "Korona". Denna glasskulptur finns i ett flertal olika färgställningar. En transparent finns i S:t Mikael's kyrka (1978) i Malmö. Denna ur familjen Rasjös konstsamlingen är bärnstensfärgad.

Korona (från latinets corona, krans) optiskt himlafenomen. Korona kallas i meteorologin färgade ringar eller kransar kring en starkt lysande himlakropp. En sådan korona kan synas kring månen då den lyser genom tunna moln eller runt gatlyktor vid dimma. Korona förekommer också runt solen, men är svårare att se på grund av solens ljusintensitet. Tydligast ser man solens korona vid solförmörkelse.

Edvin Öhrström finns representerad med ett flertal offentliga verk runt om i landet. Han är mest känd för utsmyckningen av Sergels Torg i Stockholm. En 37,5 meter hög obelisk med 80 000 glasprismor och upplyst inifrån. Juryns motivering var att "dess proportionering till platsen är övertygande och den utgör en accentuerad axel för hela cityområdet." Denna 130 ton tunga glasobelisk, "Kristall-Vertikalaccent", är tillverkad av stål beklädd med arkitekturglas från Lindshammars glasbruk och invigdes 1974. Enligt Edvin Öhrströms ursprungliga intentioner skulle obeliskens belysning inifrån och gnistra i dammens vattenkaskader. Han hade också tänkt att ljuset skulle skifta färg: orangerött på vintern och havsgrönt på sommaren.

*– Jag har alltid arbetat med glasets inneboende kraft. Glas är på sitt sätt så elegant. Jag vill få bort elegansen, jag vill ta fram glasets naturliga kraft, sa Öhrström 1986.*

(Sköna Hem nr 10/2007)

Han arbetade med sina skulpturer till ädelstensfärgade prismor som spelade med ljusets reflexioner och brytningar i glaset. Personligen anser jag att han lyckades bra med detta konststycke att få fram råheten i glaset utan att för den skull förlora dess praktfullhet.



# Barbro Östlihn (1930-1995)

"Downtown", 1980 >>>

Oljemålning på duk  
(178x152,5 cm)

TRE HUVUDSTÄDER HAR PRÄGLAT Barbro Östlihns måleri: Stockholm, New York och Paris. Barbro Östlihns motivvärld av hus och fasader är av mycket igenkännande karaktär. Ett rutnät av fyrkanter bildar murar och fasader. Fyrkanterna målas som skimrande sidentyg. De är som tegelstenar lagda på tegelstenar och bildar slutligen en mur.

*Om stiliseringen och abstraheringen drivs tillräckligt långt överskrids gränsen för det identifierbara, det avbildade förvandlas till en sorts andra natur.*

...

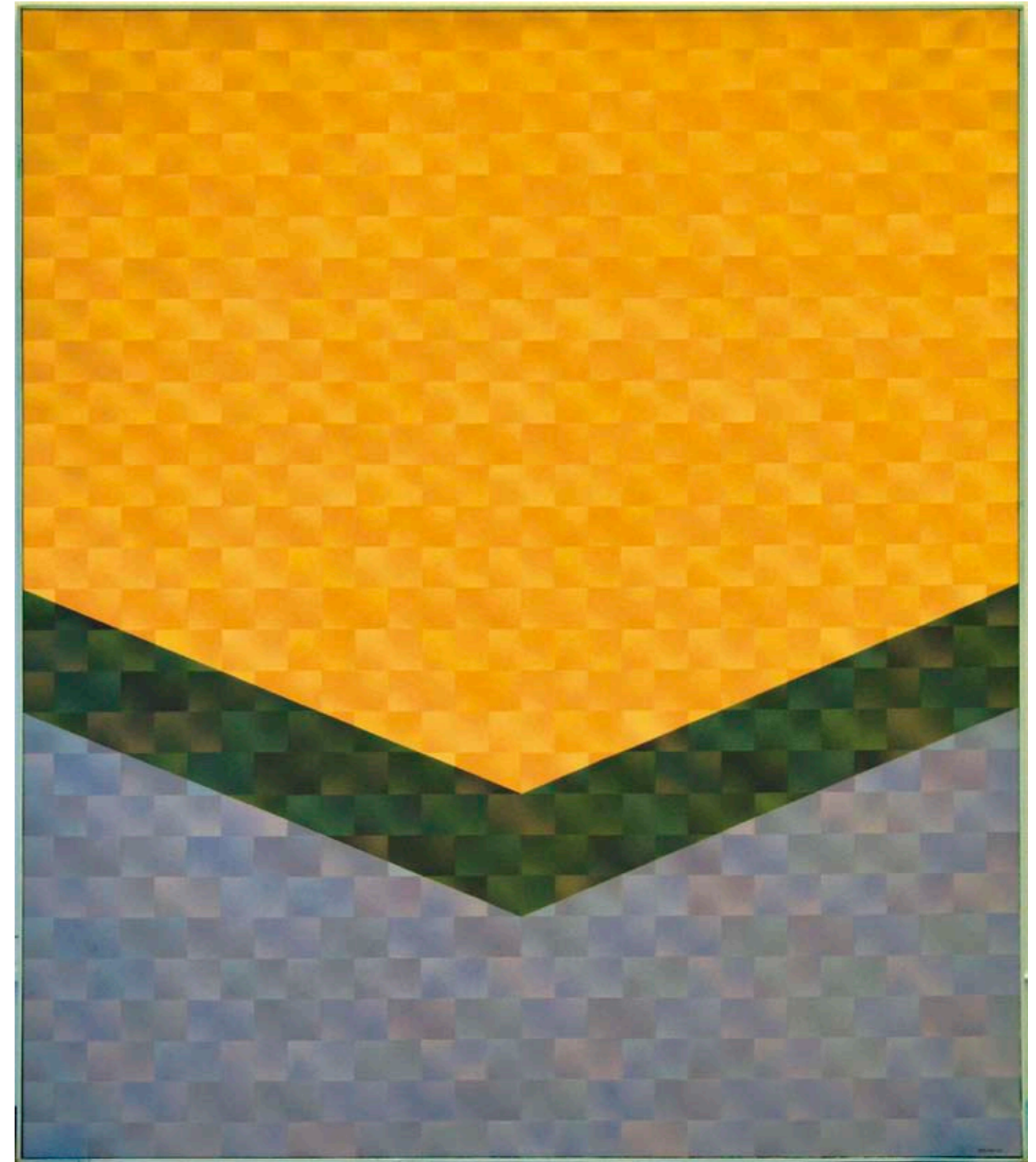
*Vad man till slut ser är en förändligad materia, förgasad och nästan självlysande: tegelväggar, golvmönster och prismatict uppbrutna glastak genomlysta av en sällsam kolorit som tycks komma ur själva materian, ur den virtuosa fördrivningen av färgskalorna, milt blålysande, varmt umbratonade. En materia vibrerande av en inåtvänd, glödande extas.*

Torsten Ekbohm "Barbro Östlihn", Moderna Museet, Stockholm 1984

De flesta av hennes målningar från 1970-talet och framåt bär titlar som "10th Street Wall", "Forsyth Street Wall" eller "Downtown". Utan titlarna förefaller Barbro Östlihns målningar abstrakta för betraktaren. Varje titel ger oss dock ett klart besked om var vi befinner oss någonstans. Utgångspunkten för hennes målningar var fotografier, skisser och minnesbilder från de namngivna platserna. Det råder en vördnadsfull tystnad över Barbro Östlihns målningar. Här finns ingenting av storstadens pulserande liv.

Barbro Östlihn kom till USA med lastbåt 1961. Efter 4 veckor till havs landsteg hon i Baltimore. Hon fick överta Robert Rauschenbergs ateljé på Front Street i finansdistriktet downtown New York City. I våningen ovanför hennes hade Jasper Johns sin ateljé. 1976 lämnar Barbro Östlihn New York och bosätter sig i Paris.

Barbro Östlihn var gift med konstnären Öyvind Fahlström (1938-1976) mellan åren 1960 och 1976. Hon kan anses som en av våra mest erkända internationella kvinnliga konstnärer. Detta till trots har hon ingen självklar plats i den svenska konsthistorien. För den som vill veta mer om Barbro Östlihn vill vi rekommendera en läsning av Annika Öhrners bok och doktoravhandling "Barbro Östlihn och New York", Makadam förlag 2010.



# Jan Troell (f 1931)

"Det gula märket - The Yellow Tag"

Dokumentär kortfilm 2004

JAN TROELL REGISSÖR OCH FOTOGRAF, hör till det unika fåtal som kombinerar dessa två arbetsuppgifter. Han var lärare, då han i början av 1960-talet uppmärksammades för några stämningsfulla kortfilmer. Genombrottet kom med den första långfilmen "Här har du ditt liv" (1966) efter Eyvind Johnsons bok "Romanen om Olof". Han lyckades upprepa framgången med Vilhelm Mobergs utvandrarepos "Utvandrarna" (1971) och "Nybyggarna" (1972) och blev med ens internationellt känd. Dokumentärfilmen "Sagolandet" (1988) kan också sägas vara en central film. Jan Troell har själv beskrivit den som sin favorit i den egna produktionen.

Jan Troell är en poetisk visionär med episk bredd och i hans bästa filmer framträder denna egenart som tydligast. År 2011 fyllde han 80 år och firades stort med visningar av hans filmer över hela landet. Lagom till 80-årsdagen kom Kurt Mälarstedts bok "Jan Troell – Regi, foto, klippning" ut på Norstedts förlag. I boken ingår DVD:n "Sökaren" med 17 av Jan Troells kortfilmer från 1960-2010.

Här ett utdrag ur Kurt Mälarstedts bok om kortfilmen "Det gula märket" (2004):  
*År 2004 återvände Jan med besked till den samhälls- och civilisationskritik han med framgång ägnat sig åt i Sagolandet nästan två decennier tidigare, men den här gången med kraftigare satiriska förtecken. Resultatet blev Det gula märket (The Yellow Tag), ett beställningsarbete av det danska produktionsbolaget Zentropa, som fått i uppdrag av den fransktyska kulturkanalen Arte att producera tjugofem korta filmer på temat Visions of Europe i anslutning till EU:s utvidgning den 1 maj 2004. Filmerna gjordes av kända europeiska filmskapare, förutom Jan till exempel Finlands Aki Kaurismäki och Storbritanniens Peter Greenaway.*

*Som ämne för sin film valde Jan EU:s, och det svenska jordbruksverkets, förordning att alla nötkreatur, svin, får och getter ska vara märkta "för att djurens identitet och ursprung ska kunna fastställas", som det heter i filmens inledning. Det gula märket alltså, som fästes i djurens öron snarast efter deras födsel. Märkningen är förstås nödvändig i svininfluensans, galna kosjukans och andra djursjukdomars tid, men samtidigt vilar ett lätt absurt drag över de gula lapparna i djurens öron. Detta understryker Jan med att förse får och kor på kända konstverk och andra bilder med just gula lappar, till exempel fåret i Elsa Beskows Pelles nya kläder, djuren i julkrubban i en kyrka och på kända tavlor med religiösa motiv och lammet i famnen på en herde i Azerbajdzjan på en av Georg Oddners mest kända bilder.*

...

*Det gula märket är en lika bitsk som rolig film. När vi talar om den faller Jan ett yttrande som man vanligen inte förknippar med hans blida, vänliga och omtänksamma framtoning: – Det är roligt att vara elak, det är så härligt. Men han ler stort. I själva verket är han aldrig elak mot människor och djur, bara mot de företeelser i tiden som han finner omänskliga och ovärdiga.*

Kurt Mälarstedt "Jan Troell", sid 351-352, Norstedts 2011.

KOLOFON:

Curator / utställningsintendent: Kristina Möller

Katalogredaktör: Kristina Möller

Layout: Kjell Carlsson

Foto: Kjell Carlsson

Utställningstekniker: Werner Näslund

Ett stort tack till:

Familjen Rasjö, Södertälje  
Datadromeda AB, Stockholm

---

**Öppettider:**

Mån – tor 09-20, fre 09-18, lör 11-15, sön 12-16.

Besöksadress: Lunagallerians mellanplan. Tfn: 08-5230 22 60.

[www.sodertalje.se/konsthallen](http://www.sodertalje.se/konsthallen)



**Södertälje  
kommun**